

состава пам'ятника-оригінала. А для цього необхідно приймати во внимание все дошедшие до нас источники, хотя бы и значение их было не равновелико, сравнивая при этом их с греческим оригиналом.

ЛИТЕРАТУРА:

1. *Богдановић Д.* Каталог ћирилских рукописа манастира Хиландара. – Београд, 1978. 2. *Епископ Димитрије Типик Хиландарски* // Споменик XXXI. – СКА, 1898. – С. 37 – 69; 3. *Јовановић Т.* Препис извода Хиландарског типака у збирци Румунске академије наука// Међународни научни скуп: Осам векова Хиландара. – Београд, 2000. – С. 193 – 201; 4. *Јовановић Т.* Хиландарски типик према препису таха монаха Марка // Хиландарски зборник, № 10. – Београд, 1998. – С. 235 – 277; 5. *Лазар Мирковић Хиландарски Типик.* – 1935, књ. XLIV. – С. 170 – 218; 6. *Списи Светог Саве* / Издао их Д-р Вл. Ђоровић. – СКА, Београд, 1928; 7. *Типик или устав српске лавре Хиландару у св. Гори, који је написао њезин основалац св. Сава.* Прилог архимандрита Леонида// Гласник српског ученог друштва. – 1868, књига VII. – С. 171 – 224; 8. *Типик святого Саввы Сербского (рукопись)* // сб. Житие святого Симеона Сербского и Типик святого Саввы Сербского. – XIV век. – С. 159 – 224; 9. *Ђоровић В.* Завалски рукопис Хиландарског типака // Јужнословенски филолог, књ. II, свеска 1 – 2, Београд, 1921. – С. 120 – 121; 10. *Хиландарски типик / Приредно Димитрије Богдановић.* – Београд: Народна библиотека Србије, 1995. – 173 с.; 10. *Шафарик Ј.* Типик Светог Саве првог архијепскопа и просветитеља српског, за манастир Хиландар у Светој Гори Атонској // Гласник Српског ученог друштва, књ. III, свеска XX. – Београд, 1866. – С. 157 – 213.

Рудь І.А. (Київ, Україна)

Жанрово- стилістичні особливості перекладу англomовних юридичних документів

У статті розглянуто стилістичні та структурні особливості англomовних юридичних документів, а також специфіка їхнього відтворення у перекладі українською мовою. Особлива увага приділена специфічній лексичці, характерній для юридичних документів.

Ключові слова: *лексика, юридичні документи.*

В статье рассматриваются стилистические и структурные особенности англоязычных юридических документов, а также специфика их перевода на украинский язык. Особенное внимание уделено специфической лексике, характерной для юридической документации.

Ключевые слова: *лексика, юридические документы.*

In this article one raises the stylistic and structural peculiarities of English law documents, and the specific feature of its reproduction into the Ukrainian. The main attention is paid to the specific lexys common for law documents.

Key words: *lexys, law documents.*

Виникнення й існування функціональних стилів обумовлено специфікою умов спілкування в різних сферах людської діяльності. Стили розрізняються як за можливістю або неможливістю вживання тих чи інших елементів або конструкцій, так і за їхніми частотними співвідношеннями. Спеціальний (технічний) термін може зустрітися в розмовному стилі, але ймовірність появи його тут зовсім інша, ніж у технічному тексті з певної спеціальності, тому що терміни не є характерними для розмовного.

Власне назва «функціональні стилі» у повній мірі розкриває сутність цього поняття, тому що специфіка кожного стилю впливає з особливостей функції мови в певній сфері спілкування. Стилїстика мовної діяльності розглядає сукупність моделей, що породжують, висловлень і текстів орієнтованих на оптимізацію використання номінативних комунікативних і експресивних засобів мови шляхом їхньої селекції й комбінації для досягнення певного прагматичного ефекту в заданих умовах спілкування.

Основним поняттям стилістичної мовної діяльності є поняття стилю мовної діяльності, що ми визначаємо як суспільно усвідомлений стереотип мовної поведінки. Стереотип мовної поведінки або функціональні стилі мовної діяльності являють собою норми побудови певних досить широких класів текстів або висловлень, в яких утілюються узагальнені соціальні ролі – політик, учений, поет, батько, мати.

Ці норми, як і всякі норми мовної поведінки визначаються рольовими приписаннями, які суспільство пред'являє до мовців (авторів). Суб'єкт мовлення (автор) знає, що тексти або висловлення певного роду, що переслідують конкретну мету, треба будувати так, а не інакше, і знає, що інші чекають від нього саме такого мовної поведінки. Кількість стереотипів мовної поведінки є досить значною.

Жодне суспільство не може існувати без системи, що регулює відносини між його членами. У будь-якому суспільстві такі відносини регулюються за допомогою мови. Жоден юридичний процес не може обійтись без мови, яка виступає у ролі посередника процесу, а іноді навіть і результату. У культурах, що мають писемність, юридичні норми та процедури, одноразово встановлені та стандартизовані, породжують особливу мову юриспруденції. Мова, якою створюються юридичні документи, докорінно відрізняється від загальноновживаної мови. Вона має свої лексичні, граматичні та стилістичні особливості. Це дає підстави говорити про утвердження особливої спеціальної мови, мови права, мови закону, мови юриспруденції.

Особливості взаємозв'язку мови та права здавна цікавлять мовознавців та правознавців. Сучасна особлива актуальність проблем, пов'язаних з текстами юридичних документів, обумовлена значними змінами, що відбулися у сфері політичних та економічних міжнародних відносин в останні десятиріччя. Ця тема все частіше привертає увагу дослідників.

Мова права має на увазі спеціалізованість лексики, яка охоплює широкий спектр правових галузей та інститутів. У силу різноманітності правничих сфер, на сучасному етапі у лінгвістиці існує проблема, пов'язана з виділення мови права в окремий професійно орієнтований пласт мови. Проте у дослідників немає сумнівів у тому, що існує юридичний дискурс, що має свою структуру, закономірності та інформаційне поле. У центрі уваги лінгвістики, зокрема соціолінгвістики, знаходиться вивчення інституційних видів спілкування, разом з тим юридичний дискурс як один з видів інституційного мовного спілкування є недостатньо висвітленим у лінгвістичній літературі. Недостатність вивчення юридичного дискурсу і визначає **актуальність дослідження**. Крім того, на сучасному етапі у сфері юриспруденції та економіки спостерігається тенденція активного розвитку між суб'єктами бізнесу різних країн.

У якості **матеріалу** дослідження використовуються тексти міжнародних угод укладених між Україною та країнами Євросоюзу.

Предметом дослідження є особливості перекладу англomовних юридичних документів, тобто писемна форма мови юриспруденції, для якої характерні певні критерії та вимоги, оскільки юридичні документи, як і будь-які інші писемні тексти є комунікативними подіями, що мають місце у певних соціокультурних умовах. Юридична мова розглядається як один з видів інституційного спілкування, як інституційний дискурс, пов'язаний з певними функціями учасників цього спілкування, а також суспільними ритуалами та стереотипами.

У зв'язку з тим, що юридичні тексти різняться своїми функціями, їх класифікують на прескриптивні, дескриптивні та змішані [3, 143]. Тексти міжнародних угод належать до прескриптивних текстів так само як закони, регулювання, кодекси, контракти, договори. Ці нормативні документи є інструментами правових відносин, що містять правила поведінки та норми, яких повинен дотримуватися індивід при законній правовій діяльності. Отже, ці документи наказують, диктують, що треба робити, або не робити, щоб бути легально послідовними та уникнути негативних наслідків.

Семантика текстів міжнародних угод пов'язана з їх інтерпретацією як системою знань про основні закономірності з'ясування та роз'яснення правових норм, що охоплюють граматичні, логічні, історико-політичні та системні способи тлумачення. Дослідницьким шляхом доведено, що ті або інші фрагменти дійсності, зв'язки і відносини знаходять висвітлення в мові як суспільному явищі. Існують деякі особливості текстів міжнародних угод, які ведуть до труднощів, що виникають у процесі їх інтерпретації.

Мова англomовних правничих документів характеризується низкою жанрово-стилістичних особливостей: звичайні слова використовуються у незвичному значенні, речення мають ускладнену синтаксичну структуру, часто зустрічаються архаїзми у відносно первозданному вигляді, слова французького походження вживаються поряд зі словами англо-

саксонського походження, фрази та слова латинською мовою часто вживаються без перекладу, синоніми (парні та потрійні) використовуються для позначення одного поняття з метою уникнення двозначності, іноді низка синонімів вживається для ситуації з різних сторін, свідомо вживаються не зовсім точні слова та фрази для можливості інтерпретації, у документах окремі слова пишуться з великої літери або ж повністю великими буквами, кожна деталь має значення, вживаються формальні чи церемоніальні слова та конструкції, терміни з точним добре зрозумілим значенням вживаються поряд з жаргоном, використовується велика кількість кліше та усталених виразів (особливо це характерно для контрактів та документів)

Так, одним з таких труднощів є те, що в текстах міжнародних угод зустрічається значна частина загальноновживаних слів (*avoid, money*); загальноновживані слова зі спеціальним значенням (*agreement, assessment, utility, valid, warrant*), спеціальні юридичні терміни (*pleader, lawyer, reversal, party*), спеціально-технічні терміни, що відображають галузь спеціальних знань (*average rate, balance of migration, unfair competition, assess damages*) тощо.

Тексти міжнародних угод також характеризуються запозиченнями з латинської мови (*lex loci actus, ex parte, corpus delicti*), з французької мови (*appeal, plaintiff, lien, verdict*).

До кола проблем, пов'язаних із розумінням текстів міжнародних угод, входить також проблема синонімії й омонімії юридичних термінів, яка розглядається в контексті створення загальноправового тезауруса, а також проблема уніфікації термінології юридичної мови, під якою розуміють вживання стереотипних зворотів і виразів, розгорнені визначення термінів

Розгляд факторів передачі будь-якого тексту в умовах міжкультурної комунікації будується з урахуванням основних особливостей мовної культури, типу і механізму соціального кодування рідної (української) і іноземної (англійської) мов. Такий підхід дозволяє виявити нову точку зору на вирішення практичних задач, пов'язаних із проблемами перекладу, наприклад, юридичного тексту. Чільну роль у цьому зв'язку грає не тільки володіння соціальними знаннями правових норм, юридичної термінології, судово-процесуальних систем, але й особистісні якості перекладача, тому що передача будь-якого тексту припускає взаємодію суверенних і національних мов, і, відповідно, культурних концептів. Для досягнення адекватної передачі тексту необхідно володіти специфікою образів і зв'язаних з ними програм діяльності тих типів культур, між якими ведеться комунікація.

Саме передача тексту є однієї з форм взаємодії культур, вона дає певне уявлення про чужу культуру. На думку чеських лінгвістів В.Матезіуса і В.Прохазки, передача тексту – це не тільки заміна мови, але і функціональна заміна елементів культури. Така заміна не може бути повною, оскільки вимога передачі тексту повинна читатися як оригінал

навряд чи здійснений, тому що вона має на увазі повну адаптацію тексту до норм іншої культури [13, 183].

Будь-який перекладач, працюючи з юридичним текстом, повинний враховувати вимоги узусу – мовні звички носіїв мови передачі тексту, не порушуючи звичне сприйняття правового документа. Розбіжності лінгвоетнічного характеру між носіями іноземної мови і мови передачі тексту можуть носити як культурно-історичний, так і актуально-подійний характер.

Найбільш повне спілкування між різномовними комунікантами здійснюється шляхом створення мови передачі тексту, комунікативно рівноцінного іншомовному оригіналові, тобто, шляхом його перекладу. Поняття «комунікативна рівноцінність» текстів украй важлива для розуміння механізму передачі іншомовного матеріалу. Для комуніканта два тексти виступають як рівноправні форми існування того самого повідомлення, вони рівноцінні в їхньому функціональному і структурно-семантичному ототожненні. Під час передачі юридичного тексту досягнення такої адекватності можливо лише, коли сам перекладач володіє «юридичною грамотністю», причому як іноземною, так і рідною мовою [11, 45].

Найбільша проблема в цьому випадку – неможливість у деяких випадках знайти точний, адекватний переклад з однієї мови на іншу. Це ускладнює роботу перекладача, створює певні перешкоди у використанні іншомовного юридичного документа.

Різні види перекладацької діяльності в неоднаковою мірою зберігають близькість до перекладу і, відповідно, відтворюють оригінал з більшою або меншою повнотою. Оскільки досягнення ідеального перекладу є не зовсім можливим, то перекладачеві доводиться йти на різного роду компроміси.

«Ступінь же реального наближення двомовної комунікації з перекладом до комунікації одномовної, природно, залежить від майстерності перекладача, але також і від ряду об'єктивних обставин. До таких, в останню чергу, відносяться властивості тексту, що перекладається, і спосіб виконання перекладу» [5, 17]. Наприклад, юридичний документ є особливим перекладом, де мова повинна забезпечувати реалізацію суспільного призначення і відповідності правовому узусу.

Здійснюючи переклад юридичного тексту, перекладач навмисно відступає від структурної і смислової відповідності між двома сторонами комунікації на користь їх рівноцінності в плані дії. Так, юридичний текст є однією з найважливіших життєвих форм виразу права. Юридичний документ, інший письмовий носій перекладної юридичної інформації, має текстові особливості, своєрідне вираження у мові. Не дивлячись на наявні суперечності в поглядах учених-лінгвістів і юристів, більшість єдина в тому, що всякий текст має лексичну, логічну і граматичну основи, певним чином організовані з метою передачі інформації. Немає сумніву, що юридичні тексти в перекладі з іноземної мови на мову перекладу незалежно від їх функціонального призначення і прагматичної ролі мають такі ж основи.

Треба зазначити, що правом є сукупність правил поведінки індивідів і груп в суспільстві, що приписують кожному певну форму дій і що формують принципи дозволу спірних питань. Тому мова перекладу юридичного документа повинна в цілому відповідати трьом умовам: бути точним, ясним і достовірним.

Текст більшості документів має рівний і спокійний стиль, що не викликає додаткових асоціацій і не відволікає від суті документа. Нейтральний виклад юридичних норм підвищує ефективність правового регулювання.

Якість юридичного перекладу певним чином впливає на ефективність правозастосування, ступінь регламентації конкретних стосунків. Аналіз текстів, що стосуються правової сфери, представляє інтерес для лінгвістичного вивчення структури дискурсу та виявлення особливостей дискурсів різного типу, оскільки спеціалізована спрямованість таких текстів дозволяє визначити найбільш яскраві та специфічні характеристики юридичного дискурсу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Алексеева І.С.* Професійний тренінг перекладача. – К., 2001. – 288 с; 2. *Арнольд І. В.* Лексикологія сучасного англійського мови. – М., 1993. – 295 с.; 3. *Багмут Й.А.* Проблеми перекладу суспільно-політичної літератури українською мовою. – К.:НД, 1968. – 189 с.; 4. *Борисова Л.І.* Основні проблеми науково-технічного перекладу. – М., 1983. – 212 с; 5. *Бреус Е. В.* Основы теории и практики перевода. – М., 2000; 6. *Головін В.М.* Термінологія. – М., 1981; 7. *Коваленко А. Я.* Науково-технічний переклад. – К., 2001; 8. *Казакова М. В.* Практические основы перевода. – СПб., 2001; 9. *Калужна В.В.* Стиль англомовних документів. – К., 1982; 10. *Карабан В.* Теорія і практика перекладу з української мови на англійську мову. – Вінниця, 2003; 11. *Карабан В.* Переклад англійської наукової і технічної літератури. К., 2002; 12. *Назаров В.Ф.* Курс юридичного перекладу. – М., 2000; 13. *Рецкер Я.І.* Посobie по переводу с английского языка на русский язык. – М., 1982; 14. *Сапожник І.* Дискурс комерційного права: основні фактори // Матеріали IV Міжвузівської конференції молодих учених. – Ч. 2. – Донецьк, 2006.

Скорина А.С. (Київ, Україна)

Праксеологічні засади дій перекладача-редактора в роботі над публіцистичним текстом

Стаття підіймає проблему правильності та доцільності редакторського втручання в текст перекладу. На прикладі статей культурологічного тижневика What's On автор намагається з'ясувати межі втручання редактором в текст перекладу. Перекладач вдається до традиційних засобів – перекладацьких трансформацій, а редактор вживає правки задля досягнення стилістичного ефекту в опрацьованні тексту. Тому, задачею автора цього дослідження є вдатися до праксеологічного осмислення засад дій, які допомагають раціоналізувати перекладацько-редакторську діяльність.

Ключові слова: редагування перекладу, правки, перекладацькі трансформації, культурологічна журналістика